

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 257/2023-58

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného JUDr. Petrom Bacíkom, advokátom, Lazovná 45, Banská Bystrica, proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 14 CoP 4/2023-665 z 28. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 14 CoP 4/2023-665 z 28. februára 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 14 CoP 4/2023-665 z 28. februára 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Banskej Bystrici **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **442,38 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na rešpektovanie

svojho súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej aj „krajský súd“) č. k. 14 CoP 4/2023-665 z 28. februára 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 257/2023-21 z 9. mája 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľ podal 23. júna 2022 návrh na navrátenie svojich dvoch maloletých synov narodených v rokoch [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] do krajiny ich obvyklého pobytu Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „Veľká Británia“), argumentujúc, že matka detí [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka“) ich neoprávnene premiestnila a neoprávnene ich zadržáva na území Slovenska bez súhlasu sťažovateľa. Sťažovateľ si staršieho syna osvojil, mladší syn sa narodil v manželstve s matkou maloletých. Obaja rodičia majú občianstvo Slovenskej republiky. Rodina žila spoločne vo viacerých krajinách, naposledy od júna 2021 vo Veľkej Británii, obe maloleté deti tam navštevovali aj základnú školu. Sťažovateľ žil s matkou maloletých v manželskom zväzku, ich manželstvo bolo rozvedené vo Veľkej Británii, kde momentálne prebieha aj konanie o úpravu výkonu rodičovských práv. Matke sa [REDAKOVANÉ] narodilo tretie dieťa, ktorého otcom nie je sťažovateľ.

4. Počas pobytu rodiny vo Veľkej Británii matka podala na sťažovateľa oznámenie pre inštaláciu kamier v dome, čo malo zasahovať do súkromia ostatných členov rodiny. Z tohto dôvodu bolo v rodine vykonané vo februári 2022 šetrenie prostredníctvom britskej sociálnej služby týkajúce sa existencie rizika pre maloleté deti, ktorého záverom bolo, že medzi rodičmi vznikajú hádky v súvislosti s rozvodom, pričom je zodpovednosťou rodičov, aby sa tieto nepreniesli aj na deti. Sťažovateľ inštaloval kamery z dôvodu, aby nebol obvinený z domáceho násillia, matke zamedzil prístup k financiám z obavy, že maloleté deti neoprávnene premiestni. Matka tvrdila, že sťažovateľ ju chce tehotnú vystáhnovať z domu a zamedzil jej prístup k deťom. Samotní maloletí sa vyjadrili, že sa o nich starajú obaja rodičia a trávajú s nimi čas. Na záver bolo konštatovanie, že pre deti nehrozí žiadne riziko, rodičia sa o nich dobre starajú, je úlohou rodičov, aby svoj konflikt vyriešili.

5. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) uznesením č. k. 37 P 101/2022-396 z 20. októbra 2022 rozhodol o nariadení návratu maloletých detí, pričom ak sa matka rozhodne vrátiť sa do Veľkej Británie spoločne s maloletými, sťažovateľ je po dobu 6 mesiacov povinný zabezpečiť bývanie pre matku aj maloleté deti v samostatnom byte a po túto dobu uhrádzať nájomné a všetky náklady spojené s užívaním tohto bytu.

6. Okresný súd na vec aplikoval Dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí prijatý v Haagu 25. októbra 1980, publikovaný oznámením Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z. z. (ďalej len „Haagsky dohovor“). Za krajinu obvyklého pobytu označil Veľkú Britániu, kde rodina spoločne žila od 18. júna 2021, maloleté deti tu navštevovali školské zariadenia od septembra 2021, mali tu detského lekára a zdravotné poistenie, sťažovateľ je tu zamestnaný, má trvalý príjem, platnú nájomnú zmluvu na rodinný dom, kde rodina

spoločne žila. Matka maloletých krátko vo Veľkej Británii pracovala. Rodičia žili s maloletými v priebehu 6 rokov v troch krajinách, sami si tento spôsob života zvolili. Matka maloletých označovala za krajinu obvyklého pobytu Holandsko, kde predtým spoločne bývali, s deťmi však odišla na Slovensko.

7. Vo vzťahu k výkonu opatrovníckych práv okresný súd uviedol, že vzhľadom na právnu úpravu vo Veľkej Británii rodičia vykonávajú rodičovské práva a povinnosti spoločne a dosiaľ nebolo rozhodnuté o rodičovských právach a povinnostiach súdnym rozhodnutím, na premiestnenie dieťaťa mimo Veľkej Británie musí mať rodič súhlas druhého rodiča alebo povolenie súdu. Rodičovské práva a povinnosti rodičia aj reálne vykonávali, čo vyplynulo z vykonaného dokazovania, keďže zdieľali spoločnú domácnosť, obidvaja sa podieľali na starostlivosti o maloleté deti, čo potvrdili i maloleté deti v rámci šetrenia britských sociálnych orgánov. Sťažovateľ nesúhlasil s premiestnením maloletých detí na Slovensko ani sa s týmto premiestnením následne nezmieril, čo vyplynulo z jeho konania, preto okresný súd konštatoval neoprávnené premiestnenie detí matkou.

8. Okresný súd zistil, že na rodinnom súde vo Watforde pod sp. zn. WD22P00128 prebieha konanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, jeho účastníkmi sú obaja rodičia, ktorí nespochybnili jeho právomoc na rozhodovanie v tejto veci.

9. Prípadné nenariadenie návratu detí by bolo možné zdôvodniť prostredníctvom výnimky v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, k čomu okresný súd konštatoval, že v zmysle ustálenej judikatúry ujma, na ktorú poukazuje čl. 13 písm. b), nemôže vzniknúť z odlúčenia dieťaťa od rodiča, ktorý dieťa neoprávnenne premiestnil alebo dieťa neoprávnenne zadržáva. Odlúčenie, akokoľvek je pre dieťa zložité, automaticky nezakladá existenciu vážneho nebezpečenstva pre dieťa. Takáto ujma ako dôvod na nenavrátene dieťaťa nemôže byť len bežná, ku ktorej spravidla dochádza, keď dieťa mení miesto svojho pobytu a prostredie, s ktorým sa už čiastočne zžilo a cíti sa v ňom dobre, ale takáto ujma musí byť vážna a týkať sa podstatných okolností života dieťaťa. Podstatnou ujmu nie sú napríklad ani negatívne dopady rodičovských nezhôd na dieťa, keďže tieto sa môžu prejaviť aj v samotnom konaní o úpravu výkonu starostlivosti o dieťa, ako i v bežnom živote rodičov, ktorí spolu žijú. V danom prípade okresný súd nepovažoval žiadnu takúto ujmu u maloletých detí za preukázanú. Matka maloletých detí sa podľa okresného súdu v danom prípade má právo vrátiť spolu s maloletými deťmi do krajiny ich obvyklého pobytu. Okresný súd preto v danom prípade nepovažoval za preukázané výnimky z návratu v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, a to ani čo sa týka správania a konania otca, prípadne domáceho násillia, ako na to poukazovala matka.

10. K podmienkam návratu maloletých na účely čo najplynulejšieho a najpokojnejšieho návratu maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu, zohľadňujúc, že matka je pre maloleté deti dôležitou vzťahovou osobou v ich živote, okresný súd určil sťažovateľovi povinnosť v prípade, ak matka prejaví záujem o návrat do krajiny obvyklého pobytu spolu s maloletými deťmi, po dobu 6 mesiacov od ich príchodu na územie Veľkej Británie zabezpečiť bývanie pre matku i maloleté deti v samostatnom byte a po túto dobu uhrádzať nájomné a všetky náklady spojené s užívaním tohto bytu s prihliadnutím i na to, že aktuálne matka má ďalšie novonarodené dieťa, ktorému zabezpečuje celodennú starostlivosť. Podľa názoru okresného súdu je poskytnuté obdobie 6 mesiacov dostatočné na to, aby si matka usporiadala svoje záležitosti vo Veľkej Británii, čo sa týka prebiehajúcich súdnych konaní vo Veľkej Británii.

11. Matka maloletých v odvolaní proti uzneseniu okresného súdu namietala, že okresný súd vec nesprávne právne posúdil, na mieste bola aplikácia nariadenia Rady ES č. 2201/2003 z 27. novembra 2003, okresný súd svoj záver o potrebe aplikácie Haagskeho dohovoru nezdôvodnil. Namietala aj skutkové zistenie, že rodičia spoločne súhlasili so životom vo Veľkej Británii, ona so životom vo Veľkej Británii nesúhlasila, chcela zotrvať v Holandsku, kde boli aj deti spokojné. Osobnú starostlivosť o deti zabezpečovala sama matka vzhľadom na pracovnú vyťaženosť sťažovateľa. Poukázala na hrozbu neznesiteľnej ujmy pre maloletých, nesúhlasila so záverom súdu prvej inštancie, že obdobie 6 mesiacov je dostatočný čas na to, aby si matka zariadila svoje záležitosti vo Veľkej Británii. Ide o niečo dočasné, neisté, nedoriešené, čo nabúra deťom i tú stabilitu, ktorú aktuálne majú. Nie je možné poslať matku a hlavne niekoľkomesačné dieťa do krajiny s tvrdením, že potom sa niečo „dorieši, dosúdi, doaplikuje“. Ani možnosť jej vlastného bývania nebola podľa nej realizovateľná, nedosahuje dostatočný príjem a k dispozícii má len turistické víza. Poukázala na to, že prístup k financiám jej blokuje sťažovateľ, vzhľadom na vlastné pracovné skúsenosti, vzdelanie a znalosti i s prihliadnutím na príjmy, ktoré matka v minulosti dosahovala, je absolútne nereálne, aby dokázala vyžiť čo i len na hranici chudoby. Podľa jej názoru nemá možnosť trvalého návratu do Veľkej Británie, okresný súd ju postavil do situácie, keď si má vybrať medzi svojimi tromi maloletými deťmi. Zároveň by danou situáciou došlo k oddeleniu súrodencov a pretrhnutiu súrodeneckých väzieb. Separácia detí od matky by bola pre maloleté deti s poukazom na útlý vek stresujúca a priviedla by ich do neznesiteľnej situácie. Zachovanie vzťahu s matkou takto predstavovalo nevyhnutný aspekt realizácie najlepšieho záujmu maloletých detí v konaní. Okresný súd nezohľadnil ani domáce násilie, ktoré matka nahlasovala a ktoré malo spočívať v znemožnení prístupu k vlastným financiám. Matka preto navrhla, aby konajúci súd návrat maloletých detí nenariadil, pretože maloletým deťom v prípade nariadenia návratu hrozí ujma, v súdnej veci je potrebné aplikovať výnimku podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru.

12. Sťažovateľ vo vyjadrení k odvolaniu matky súhlasil s aplikáciou Haagskeho dohovoru. Uviedol, že vo Veľkej Británii prebiehalo viacero súdnych konaní, ktorých sa matka aktívne zúčastňovala, do času premiestnenia detí sa sťažovateľ aktívne podieľal na starostlivosti o deti, s prihliadnutím na potrebu domáhať sa kontaktu s maloletými formou neodkladného opatrenia nemožno súhlasiť s tým, že by matka umožňovala sťažovateľovi neobmedzený styk s deťmi, matka deti negatívne ovplyvňuje vo vzťahu k sťažovateľovi. Vo Veľkej Británii stále prebieha konanie o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom, sťažovateľ je pripravený poskytnúť matke všetku súčinnosť k návratu, v konaní o finančnom vysporiadaní jej bude poskytnutá aj predbežná ochrana, ktorá jej bola uprená z dôvodu únosu detí. Sťažovateľ navrhoval aj druhú alternatívu, a to iba navrátenie detí bez matky, ich návrat nie je spojený so žiadnym rizikom, Veľká Británia je vyspelou krajinou dodržiavajúcou demokratické princípy a zásady s precíznym zdravotným a sociálnym systémom. Sťažovateľ poukázal na účel Haagskeho dohovoru, ktorým je zabezpečiť, aby o deťoch rozhodovali súdy štátu ich obvyklého pobytu. Takéto konanie má zároveň pozbaviť únoscú výhod, ktoré získal neoprávneným premiestnením dieťaťa. Výnimky umožňujúce nenariadiť návrat detí by mali byť vykladané reštriktívne, dôvodom na nenariadenie navrátenia dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu nemôže byť len bežná ujma, ale malo by ísť o vážnu ujmu týkajúcu sa podstatných okolností života dieťaťa. Podstatnou ujmu nie sú napríklad samotné negatívne dopady rodičovských nezhôd na dieťa. Výnimka, ktorá spočíva v hrozbe vážnej ujmy v zmysle uvedeného článku Haagskeho dohovoru, neposkytuje súdu štátu, do ktorého bolo dieťa unesené, možnosť

zvažovať, kde bude dieťa spokojnejšie alebo šťastnejšie; rozhodnutie o tom je vyhradené konaniu vo veci starostlivosti o dieťa pred súdom štátu, kde malo dieťa pobyt pred únosom. Okrem toho sťažovateľ poukázal na vyjadrenie mladšieho maloletého, ktorý pred kolíznym opatrovníkom vyjadril vôľu vrátiť sa k otcovi.

13. K odvolaniu matky podal vyjadrenie aj Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen ako kolízny opatrovník maloletých detí. Uviedol, že starší maloletý vyjadril vôľu ostať s matkou. Zo šetrenia vykonaného 4. augusta 2022 vyplynulo, že do Veľkej Británie by chcel vycestovať za kamarátmi, s otcom by sa chcel stretávať, ako bude sám chcieť. Mladší maloletý vyjadril vôľu vrátiť sa do Veľkej Británie za otcom, komunikácia s ním bola vzhľadom na rečovú bariéru komplikovanejšia. Kolízny opatrovník poukázal na nízky vek maloletých a potrebu prítomnosti matky v ich živote. Dlhodobá neprítomnosť matky v živote detí môže mať pre ich ďalší, hlavne psychický vývoj nepriaznivé následky.

14. Napadnutým uznesením krajský súd zmenil uznesenie okresného súdu a navrátenie detí nenariadil. Odvolací súd rovnako identifikoval, že je na mieste aplikácia Haagskeho dohovoru. Za krajinu obvyklého pobytu označil Veľkú Britániu, súhlasil, že došlo k neoprávnenému premiestneniu maloletých detí, avšak identifikoval existenciu výnimky, v zmysle ktorej justičný alebo správny orgán zmluvného štátu nemusí nariadiť navrátenie dieťaťa (čl. 13 Haagskeho dohovoru), a to existenciu vážneho nebezpečenstva, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

15. Po uvedení príkladov dôvodov na aplikáciu výnimky v zmysle čl. 13 ods. 1 písm. b) Haagskeho dohovoru krajský súd uviedol, že vo veci videl niekoľko osobitých okolností a špecifik na strane rodičov aj maloletých detí. Konkrétne poukázal na to, že väzby k Veľkej Británii nie sú takej intenzity, k tejto krajine je rodina viazaná iba z dôvodu existencie pracovnej zmluvy sťažovateľa, rodina opakovane menila svoje zázemie z dôvodu pracovných povinností sťažovateľa, pričom podľa názoru krajského súdu sa sťažovateľ môže kedykoľvek rozhodnúť pracovne pôsobiť v ktorejkoľvek krajine v rámci Európy alebo mimo európskeho priestoru, pričom tento rodič je štátnym občanom Slovenskej republiky s trvalým pobytom v Slovenskej republike. Uvedené zohľadnil odvolací súd pri rozhodovaní o návrate detí do Veľkej Británie.

16. Odvolací súd skúmal obe navrhované alternatívy návratu detí, t. j. spoločne s matkou alebo bez matky. V tomto ohľade odvolací súd poukázal na novonarodené dieťa matky, ktoré v čase jeho rozhodovania malo 6 mesiacov a bolo v podstate vylúčené jeho odlúčenie od matky.

17. Ak by sa matka rozhodla nesprevádzať maloleté deti do krajiny ich obvyklého pobytu, deti by vzhľadom na svoj vek boli vystavené bezprostredne hroziacej ujme nebezpečenstva traumatizácie spôsobenej odlúčením od matky, ktorá im od narodenia zabezpečovala osobnú starostlivosť a s ktorou výlučne boli odo dňa neoprávneného premiestnenia na území Slovenskej republiky. Zároveň krajský súd vzal do úvahy súrodenecké vzťahy medzi maloletými a konštatoval, že nie je žiaduce, aby maloleté deti opätovne menili svoje zázemie a boli odlúčené od matky a novonarodeného súrodenca. Opätovné narušenie ich novovytvoreného zázemia nie je v ich najlepšom záujme. Uvedenú situáciu navodila matka a neoprávnené premiestnenie nie je vyhodnotené v jej prospech, avšak túto okolnosť je potrebné zohľadniť a zvážiť pri vyhodnocovaní záujmu dieťaťa. Maloleté deti opakovane aj v dôsledku spoločných rozhodnutí rodičov menili svoje zázemie, opakovane stratili priateľské väzby a v novom prostredí si museli vytvárať nové,

na nové prostredie sa adaptovať. Odvolací súd vyhodnotil ako mimoriadne nežiaduce, aby deti opätovne stratili istoty a novovytvorené rodinné zázemie, v ktorom od júna 2022 žili, je nežiaduce, aby deti opätovne zažili odlúčenie – aby boli odlúčené od matky a od ich novonarodeného súrodenca, s ktorým v čase rozhodovania odvolacieho súdu 6 mesiacov vytvárali najužšiu rodinu. Toto vynútené odlúčenie nie sú schopné v ich veku racionálne ani emocionálne spracovať.

18. K prípadnému návratu matky spoločne s maloletými uviedol, že jej návrat nie je z hľadiska možnosti uzatvorenia nájomnej zmluvy vyjasnený s prihliadnutím na časové obmedzenie 6 mesiacov, ako aj s prihliadnutím na novonarodeného syna matky maloletých, ktorý by mal sprevádzať matku do Veľkej Británie, čo ani nebolo skúmané, preto je otázne, či podmienky návratu, ako ich formuloval okresný súd, sú reálne vykonateľné. Rovnako nie je vhodné, aby vzhľadom na vzájomné konflikty rodičia zdieľali spoločnú domácnosť. Je nežiaduce, aby maloleté deti boli svedkami konfliktov rodičov, ktorí majú odlišné názory na ich výchovu. Je rovnako nežiaduce, aby čo i len jeden z rodičov (ale i deti samotné) bol neustále monitorovaný a aby prejavy správania (majúce mnohokrát výlučne súkromný až intímny charakter) boli proti vôli zachytávané, či už kamerou, alebo nahrávaním na mobilný telefón. Tieto situácie sa v súdnej veci preukázateľne diali opakovane a je nežiaduce, aby deti boli svedkom takých konfliktných situácií, v ktorých boli použité i násilné ataky na účely zabránenia ďalšieho zaznamenávania dotknutého rodiča.

19. Sťažovateľ zamedzil matke maloletých detí prístup k financiám, čím sa od neho stala ekonomicky závislou, matka by s ohľadom na potrebu starostlivosti o novonarodené dieťa nebola schopná sa samostatne živiť, čím by sa spoločne s maloletými ocitla v pásme chudoby, navrátením maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu je tak odôvodnené i riziko vystavenia detí materiálnej núdzi a tiesnivým podmienkam. K návrhu sťažovateľa, že by matke platil sumu 1000 libier mesačne, krajský súd uviedol, že toto ostalo len v rovine návrhu a zároveň v ostrom kontraste so skutočnosťou, keď otec maloletých detí zamedzil matke prístup k finančným prostriedkom z manželstva. Možnosť poberania sociálnych dávok vo Veľkej Británii je pre matku vylúčená. Okolnosti spočívajúce v ťaživých sociálnych a ekonomických podmienkach matky maloletých detí, ktoré majú priamy dopad na tri maloleté deti, a v tom dôsledku i reálne hroziace nútené odlúčenie maloletých detí od matky a od súrodenca krajský súd posúdil ako výnimku na nariadenie núteného návratu maloletých detí.

II.

Argumentácia sťažovateľa

20. Sťažovateľ vidí porušenie ním označených základných práv v týchto skutočnostiach:

a) Odvolací súd svojvoľne a arbitrárne aplikoval výnimku podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, a to konkrétne (i) krajský súd pochyboval o reálnej vykonateľnosti uznesenia súdu prvej inštancie, pričom tieto pochybnosti mal sám odstrániť doplnením dokazovania, resp. mohol sám prijať primerané opatrenia na ochranu maloletých detí, (ii) záver o nemožnosti matky poberať dávky vo Veľkej Británii nebol žiadnym spôsobom odôvodnený, (iii) zotrvávanie matky na Slovensku spôsobuje prehlbovanie jej ekonomickej krízy, (iv) záver krajského súdu o vzniku dôvodného rizika vystavenia detí materiálnej núdzi a tiesnivým podmienkam je nedostatočne odôvodnený a nepreskúmateľný, konštatovanie o ponechaní matky maloletých, ako aj maloletých v riziku materiálnej núdze nie je zdôvodnené a odporuje vykonanému dokazovaniu, matka

maloletých mala možnosť v rámci konania vo Veľkej Británii získať prístup k značnej finančnej hotovosti, čo odmietla, maloleté deti uniesla a jej návrat je teraz vylúčený z dôvodu materiálnej núdze, krajský súd v tomto ohľade nevykonal dokazovanie týkajúce sa finančného vyporiadania prebiehajúceho vo Veľkej Británii, (v) tvrdenia o domácom násilí neboli ničím podložené, (vi) zdôvodnenie nemožnosti návratu maloletých detí narodením ďalšieho ich súrodenca, ktorého otcom nie je sťažovateľ, považuje sťažovateľ za nemorálne a nespravodlivé. Z jeho pohľadu je v najlepšom záujme detí, aby sa vrátili do Veľkej Británie, do známeho prostredia, do školy, kde budú zabezpečené aj po ekonomickej stránke.

b) Sťažovateľ sa označuje za tzv. „prítomného rodiča“, ktorý *„dennodenne zabezpečoval starostlivosť o maloleté deti, hral sa s nimi, učil sa s nimi, sprevádzal ich do školy“*, pričom úmyselným protiprávnym konaním matky (dodatočne legalizovaným rozhodnutím krajského súdu) sa z neho stal rodič, ktorý deti len navštevuje, nemá možnosť sa podieľať na ich výchove a opatere v miere, ako to bolo pred únosom. V dôsledku rozhodnutia krajského súdu podľa sťažovateľa deti prišli o svojho otca, na ktorého boli zvyknuté, ktorého mali rady a s ktorým trávili prakticky všetok čas, čím bolo porušené aj ich právo na ochranu súkromného a rodinného života.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

21. Krajský súd poukázal na odôvodnenie napadnutého uznesenia, zdôraznil, že v konaní identifikoval reálne hroziace nebezpečenstvo pre maloleté deti spočívajúce v nebezpečenstve traumatizácie maloletých z odlúčenia od matky, z odlúčenia od ich súrodenca. Maloletým vo veku 10 a 6 rokov by odlúčenie od matky mohlo spôsobiť vážnu psychickú ujmu. Ďalej poukázal na reálne hroziace nebezpečenstvo spočívajúce v ťaživých sociálnych a ekonomických podmienkach pre matku a maloletých. Z jeho pohľadu bol výrok ukladajúci povinnosť zabezpečiť bývanie pre matku a maloletých v samostatnom byte materiálne vykonateľný, pričom v konaní nebolo možné rozhodnúť o uložení takých garancií, ktoré by boli reálne vykonateľné. Zohľadnil aj v čase odvolacieho konania prítomný spor rodičov maloletých o finančné vyporiadanie, sťažovateľ matke nesprístupnil ani časť zo spoločných financií. Matka tak reálne nemala vytvorené materiálne podmienky na vycestovanie a zotrvanie s deťmi. Oproti tomu na území Slovenskej republiky majú maloletí vytvorené stabilné zázemie, styk detí s otcom sa pravidelne realizuje, pričom nenavrátanie maloletých netvorí prekážku vedenia poručníckeho konania vo Veľkej Británii.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

22. Zúčastnená osoba, ktorou je matka maloletých, prostredníctvom svojho právneho zástupcu uviedla, že napadnuté uznesenie krajského súdu je dostatočne a zrozumiteľne odôvodnené. Stotožňuje sa s existenciou reálne hroziaceho rizika, ako to uvádza odvolací súd. K spôsobu argumentácie k existencii výnimky podľa čl. 13 Haagskeho dohovoru poukazuje na hodnotu, ktorá chráni aj tento dohovor, a tou je najlepší záujem dieťaťa. K pojmu „vážne nebezpečenstvo“ vystavenia duševnej či fyzickej ujme (v originálnom znení „grave risk of harm“) poukazuje na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 282/2017 z 26. apríla 2017, rozsudok Európskeho súdu pre

ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku č. 41615/07 zo 6. júla 2010, kde ESLP konštatoval potrebu vykladania výnimky s akcentom na čl. 8 dohovoru. Podľa ESLP najlepší záujem dieťaťa z hľadiska jeho osobného rozvoja závisí od množstva okolností, ako sú jeho vek, vyspelosť, prítomnosť či absencia jeho rodičov, okolité prostredie či skúsenosti, ktoré musia byť zohľadnené. Podobne postupoval ESLP aj vo veci X proti Lotyšsku, sťažnosť č. 27853/09 z 26. novembra 2013. V tomto prípade krajský súd správne identifikoval, že návrat detí do Veľkej Británie nie je s ohľadom na ich vek a citovú naviazanosť na matku možný, pretože by ich vystavil vážnej psychickej ujme. Zároveň od matky nemožno spravodlivo požadovať, aby sa vrátila do Veľkej Británie s ohľadom na narodenie ďalšieho dieťaťa v útlom veku.

23. Matka zároveň uvádza, že sťažovateľ neprispieva pravidelne na výživu maloletých, prispieva podľa vlastného uváženia, bol to práve on, kto prvý ešte v roku 2019 inicioval rozvodové konanie, sťažovateľ nemá reálny záujem na pomoci matke s vízami vo Veľkej Británii, sťažovateľ sa pokúšal matku zo spoločného domu vyhostiť, momentálne z jeho konania možno vyvodiť, že má v úmysle opustiť pôvodne prenajatý dom a presťahovať sa. Sťažovateľ mal v úmysle matku vo vysokom štádiu tehotenstva vyhodiť zo spoločného nájmu z dôvodu, aby jej nebolo možné zveriť maloleté deti, sťažovateľ odmietol v máji 2021 zaplatiť matke právne poplatky, teda nemal naozajstný záujem o poskytnutie finančnej pomoci matke, k zrušeniu príkazu vydaného vo Veľkej Británii z dôvodu domáceho násillia nedošlo preto, lebo by šlo o fiktívne obvinenia, ale z dôvodu, že matka sa nachádzala na Slovensku a britský súd zaujal názor, že nemá právomoc na rozhodovanie. Matka uviedla ústavnému súdu menovitý zoznam osôb, ktoré jej pomáhajú a vytvárajú pre ňu rodinné, sociálne a finančné zázemie, nie je preto pravdou, že sa nachádza v ekonomickej núdzi.

III.3. Vyjadrenie kolízneho opatrovníka:

24. K podanej ústavnej sťažnosti sa vyjadril aj kolízny opatrovník zastupujúci maloleté deti. Uviedol, že osoba matky je pre deti v tomto veku primárnou vzťahovou osobou. Po konzultácii so psychológom zastáva názor, že dlhodobá neprítomnosť matky v živote detí a s tým súvisiace citové strádanie detí môže viesť k sekundárnej viktimizácii detí a môže mať pre ich ďalší, hlavne psychický vývoj nepriaznivé následky.

III.4. Replika sťažovateľa:

25. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol:

a) K stanovisku krajského súdu, ktorý existenciu vážneho nebezpečenstva vyhodnotil z alternatívy, keď by matka doprevádzala maloleté deti do Veľkej Británie, čo vzhľadom na celodennú starostlivosť o novonarodeného syna, ktorého otcom nie je sťažovateľ, nebolo podľa názoru krajského súdu možné, sťažovateľ uviedol, že je zrejmé, že otcom tohto dieťaťa je muž žijúci vo Veľkej Británii, pretože k jeho splodeniu došlo počas pobytu matky vo Veľkej Británii, pričom aj jemu matka zasiahla do jeho rodičovských práv. Je zodpovednosťou matky, aby zabezpečila aj pre novonarodeného syna adekvátne životné podmienky aj podniknutím príslušných právnych krokov smerujúcich k vymáhaniu výživného od otca maloletého. Ak tak matka sama z vlastného rozhodnutia nekoná, uvedené nemôže mať dopad na rodičovské práva sťažovateľa k jeho vlastným

deťom. Podľa sťažovateľa je neudržateľné, ak krajský súd rozhodol o nenavrátení detí, pričom nepoznal postoj biologického otca novonarodeného dieťaťa.

b) K argumentácii krajského súdu o vzniku neznesiteľnej situácie pre maloletých v prípade ich odlúčenia od matky sťažovateľ uviedol, že poskytoval deťom osobnú starostlivosť v rovnakej alebo aj širšej miere ako matka, pričom rodičia sú si pri výkone rodičovských práv rovní, teda jeden z rodičov nemôže byť preferovaný pred druhým, čo je zvýraznené aj tým, že jedno z detí vyjadrilo, že sa chce vrátiť a žiť s otcom. Narodenie ďalšieho dieťaťa nemôže byť výnimkou v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru. K indikovaniu ťaživej socioekonomickej situácie sťažovateľ plne odkázal na obsah podanej ústavnej sťažnosti, sťažovateľ jasne formuloval prísľub prispievať matke, ak mal krajský súd pochybnosti o vykonateľnosti garancií poskytnutých sťažovateľom, sám mal navrhnúť systém poskytujúci adekvátnu ochranu matke a všetkým maloletým.

c) K vyjadreniu matky poukázal na jej nezákonné konanie spočívajúce v únose maloletých detí do krajiny, kde deti nikdy nežili. K jej námietkam o zlej ekonomickej situácii sťažovateľ uviedol, že *„matke bolo oficiálnym listom môjho právneho zástupcu zo dňa 02. 06. 2022 jej právnemu zástupcovi, obaja vo Veľkej Británii, ponúknuté že jej budem platiť po dobu 24 mesiacov sumu 1 000 libier mesačne, zaplatím jej ihneď 24 000 libier ako kapitalizované manželské výživné a okrem toho 40 000 liber ako polovicu našich manželských úspor. Matka mohla mať k dispozícii 64 000 libier, okrem toho by som jej platil 1 000 libier mesačne po dobu dvoch rokov. Matka toto odmietla, deti uniesla a teraz namieta, že do Veľkej Británie sa nemôže vrátiť, lebo tam nebude mať, kde žiť a nebude mať financie na život. Táto ponuka stále platí, stačí, aby prišla do Veľkej Británie aj s našimi deťmi.“*. Poukaz matky na domáce násilie bol podľa sťažovateľa s poukazom na závery šetrenia orgánov sociálnoprávnej ochrany vo Veľkej Británii aj v spolupráci s políciou vyvrátený.

d) Sťažovateľ zhodnotil vyjadrenie kolízneho opatrovníka ako všeobecné, nebol si vedomý toho, že by jeho deti, resp. ktorýkoľvek z rodičov bol vyšetrovaný psychológom. Maloletí sú vo veku takmer 11 a 7 rokov, nejde o deti v útlom veku, keď by skutočne odlúčenie od matky mohlo spôsobiť sekundárnu traumatizáciu detí.

e) V závere sťažovateľ uviedol, že je v kontakte s maloletými deťmi, navštevuje ich približne jeden víkend mesačne, sťažovateľ zmenil svoju adresu, presťahoval sa z dôvodu, že bolo pre neho nevhodné, aby platil prenájom rodinného domu, nové bydlisko je v blízkosti jeho pôvodnej adresy, veci detí má sťažovateľ uschované a v prípade ich navrátenia je pripravený opätovne si prenajať vhodnú nehnuteľnosť pre starostlivosť o maloletých.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

26. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

27. Podstata ústavnej sťažnosti sťažovateľa spočíva v namietaní porušenia jeho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu, ktorý zamietol návrh sťažovateľa o navrátenie jeho detí do krajiny ich obvyklého pobytu z dôvodu identifikovania výnimky pre návrat v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru.

IV.1. Všeobecné východiská:

28. Ústavný súd si pri výklade základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy osvojil judikatúru ESĽP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na spravodlivé súdne konanie, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

29. Z judikatúry ESĽP vyplýva, že procesné záruky zaručené podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú zahrnuté v celkových požiadavkách na zabezpečenie rešpektovania rodinného života podľa čl. 8 dohovoru (pozri *Iosub Caras v. Rumunsko*, č. 7198/04, § 48, 27. 7. 2006, *Diamante a Pelliccioni proti San Marínu*, č. 32250/08, § 150, 27. 9. 2011). Vzhľadom na úzku súvislosť medzi namietaným porušením práva sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 8 dohovoru ústavný súd preskúma ústavnú sťažnosť sťažovateľa výlučne podľa čl. 8 dohovoru, ktorý zahŕňa aj garancie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (porov. *Karrer v. Rumunsko*, sťažnosť č. 16965/10, § 25, 26, 21. 2. 2012).

30. Ústavný súd v zhode s judikatúrou ESĽP v prvom rade poznamenáva, že vzájomná prítomnosť rodiča a dieťaťa predstavuje základný prvok rodinného života, čo je chránené podľa čl. 8 dohovoru (pozri *Monory proti Rumunsku a Maďarsku*, č. 71099/01, § 70, 5. 4. 2005, *Iosub Caras*, už citovaný, § 28 – § 29).

31. V citlivej oblasti rodinných vzťahov je štát nielen povinný zdržať sa opatrení, ktoré by bránili efektívnemu výkonu práva na rodinný život, ale v závislosti od okolností každého prípadu by mal prijať pozitívne opatrenia na zabezpečenie účinného výkonu takýchto práv. V tejto oblasti je rozhodujúce, či bola dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi príslušnými protichodnými záujmami – záujmami dieťaťa, dvoch rodičov a verejného poriadku – v rámci miery voľnej úvahy, ktorú štáty v takýchto záležitostiach majú (pozri *Maumousseau a Washington proti Francúzsku*, č. 39388/05, § 62, 6. 12. 2007), majú však na pamäti, že prvoradým hľadiskom musí byť najlepší záujem dieťaťa (pozri *Gnahoré proti Francúzsku*, č. 40031/98, § 59, ECHR 2000-IX).

32. Bez ohľadu na mieru voľnej úvahy štátu ESĽP skúma, či rozhodovací proces vedúci k zásahu bol spravodlivý a či sa náležite rešpektovali záujmy chránené čl. 8 [pozri *Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko*, č. 31679/96, § 99, ECHR 2000-I, *Tiemann proti Francúzsku a Nemecku (dec.)*, č. 47457/99 a 47458/99, ECHR 2000-IV].

33. Na tento účel sa ESĽP musí uistiť, či vnútroštátne súdy vykonali hĺbkové preskúmanie celej rodinnej situácie a celého radu faktorov, najmä skutkovej, emocionálnej, psychologickej, materiálnej a zdravotnej povahy, a urobili vyvážené a rozumné posúdenie príslušných záujmov každej osoby s neustálym záujmom o určenie toho, aké najlepšie riešenie by bolo pre unesené dieťa

v kontexte žiadosti o jeho návrat do krajiny pôvodu (pozri Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku [GC], číslo 41615/07, § 139, 6. 7. 2010).

34. Okrem toho záväzok štátu plynúci z čl. 8 dohovoru sa má vykladať v súlade so všeobecnými zásadami medzinárodného práva a v oblasti medzinárodných únosov detí je potrebné venovať osobitnú pozornosť ustanoveniam Haagskeho dohovoru (pozri Golder proti Spojenému kráľovstvu, 21. 2. 1975, § 29, séria A č. 18, Ignaccolo-Zenide, už citovaný, § 95).

35. V zmysle čl. 8 ods. 2 dohovoru štátny orgán nemôže do výkonu práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

36. Článok 8 ods. 1 dohovoru okrem ochrany hmotného práva na súkromný a rodinný život obsahuje aj procesnú garanciu, že toto právo bude zo strany členského štátu plne rešpektované a aktívnymi opatreniami verejných autorít bude jeho realizácii napomáhané. Je povinnosťou štátu vynaložiť všetko úsilie, ktoré od neho možno očakávať, aby zabezpečil návrat dieťaťa, avšak s ohľadom na spravodlivú rovnováhu medzi záujmami dieťaťa, rodičov a verejným poriadkom (rozsudok ESĽP vo veci M. A. v. Rakúsko, č. 4097/13, 15. 1. 2015, podobne IV. ÚS 70/2019).

37. Podľa ESĽP existuje široký konsenzus vrátane medzinárodného práva na podporu myšlienky, že pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí musí byť prvoradý ich najlepší záujem (X proti Lotyšsku, [GC], č. 27853/09, ods. 95 a 96, ECHR 2013, podobne Karrer, už citovaný, § 44), pričom ciele prevencie a okamžitého návratu zodpovedajú špecifickej koncepcii „najlepšího záujmu dieťaťa“.

38. Najlepší záujem dieťaťa sa nemusí zhodovať so záujmami otca alebo matky s výnimkou prípadov, keď majú nevyhnutne spoločné rôzne hodnotiace kritériá týkajúce sa individuálnej osobnosti dieťaťa, pôvodu a špecifickej situácie. Nemožno ich však chápať rovnako bez ohľadu na to, či súd posudzuje žiadosť o návrat dieťaťa v súlade s Haagskym dohovorom alebo rozhoduje o dôvodnosti žiadosti o zverenie dieťaťa do starostlivosti alebo o rodičovských právach, pričom toto konanie je v zásade nesúvisiace s účelom Haagskeho dohovoru (X proti Lotyšsku, už citovaný, ods. 100).

39. Podľa judikatúry ESĽP má princíp najlepšieho záujmu dieťaťa dvojaký účel, jednak garantovať, že dieťa vyrastá v bezpečnom prostredí, a zároveň, že sú zachované rodinné väzby, pokiaľ nie sú škodlivé. V centre pozornosti Haagskeho dohovoru je najlepší záujem dieťaťa, čo dokazuje fakt, že bol prijatý na účely chrániť deti pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním a zabezpečiť ich okamžitý návrat do krajiny ich obvyklého pobytu (cit. BURDOVÁ, K. *Občianskoprávne aspekty medzinárodných únosov detí*. 1. vydanie. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016. s. 69.).

40. Jedným zo základných predpokladov najlepšieho záujmu dieťaťa je tiež okolnosť, že dieťa nie je odňaté jednému zo svojich rodičov a zadržované druhým rodičom, ktorý je presvedčený, že jeho právo k osobe dieťaťa je rovnako dôležité alebo dôležitejšie (pozri Eskinazi a Chelouche proti Turecku, č. 14600/05, ECHR 2005-XIII).

41. V kontexte žiadosti o návrat podanej podľa Haagskeho dohovoru, ktorá je odlišná od konania o opatrovníctve, musí byť pojem najlepší záujem dieťaťa hodnotený v rámci výnimiek stanovených Haagskym dohovorom, ktoré sa týkajú plynutia času (článok 12), podmienok uplatňovania dohovoru [článok 13 písm. a)] a existencie „vážneho rizika“ [článok 13 písm. b)] a dodržiavania základných zásad požadovaných dohovorom (článok 20). Táto úloha prináleží v prvom rade vnútroštátnym orgánom dožiadaného štátu, ktoré majú okrem iného výhodu priameho kontaktu so zainteresovanými stranami. Vnútroštátne súdy pri plnení svojej úlohy podľa čl. 8 požívajú určitú mieru voľnej úvahy, ktorá však naďalej podlieha európskemu dohľadu, pričom ESĽP podľa dohovoru preskúmava rozhodnutia, ktoré tieto orgány prijali pri výkone tejto právomoci (pozri m. m. Hokkanen proti Fínsku, 23. 9. 1994, § 55, séria A číslo 299-A a tiež Maumousseau a Washington, už citovaný, § 62, a Neulinger a Shuruk, už citovaný, § 141).

42. Článok 8 dohovoru ukladá vnútroštátnym orgánom v tomto ohľade osobitnú procesnú povinnosť: pri posudzovaní žiadosti o návrat dieťaťa musia súdy zvážiť nielen sporné tvrdenia o „vážnom riziku“ pre dieťa v prípade návratu, ale musia uviesť konkrétne dôvody vzhľadom na okolnosti prípadu. Odmietnutie zohľadniť námietky proti návratu, ktoré by mohli patriť do pôsobnosti čl. 12, 13 a 20 Haagskeho dohovoru, ako aj nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia o zamietnutí takýchto námietok by bolo v rozpore s požiadavkami čl. 8 dohovoru a aj cieľom a účelom Haagskeho dohovoru. Náležité zváženie takýchto tvrdení v rámci odôvodnenia rozhodnutia vnútroštátnych súdov nie je automatické a stereotypné, ale dostatočne podrobné v rámci výnimiek stanovených v Haagskom dohovore, ktoré sa musia vykladať striktné (pozri Maumousseau a Washington, už citovaný, § 73). Okrem toho keďže preambula Haagskeho dohovoru ustanovuje návrat detí „do štátu ich obvyklého pobytu“, súdy sa musia uistiť, že v tejto krajine sú presvedčivo poskytnuté primerané záruky a že sa v prípade známeho rizika zavedú konkrétne ochranné opatrenia (X proti Lotyšsku, už citovaný, ods. 107 a 108).

43. Ústavný súd v náleze č. k. PL. ÚS 23/2019 z 9. decembra 2020 konštatoval, že aj v návratových konaniach sa pre účely vydania konečného rozhodnutia vykonáva riadne dokazovanie v rozsahu potrebnom na zistenie skutočností podľa § 123 ods. 1 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“), je potrebné zohľadniť, že súdy rozhodujúce v návratových konaniach sú v súlade s judikatúrou ESĽP povinné v týchto konaniach prihliadať na najlepší záujem dieťaťa. V podmienkach konkrétneho prípadu to znamená, že vnútroštátne súdy sú povinné náležite preskúmať aj celú rodinnú situáciu (faktory skutkové, citové, psychologické, materiálne či zdravotné) vrátane tvrdení o „vážnej ujme“, ktorá by dieťaťu v prípade návratu mala hroziť.

44. Podľa čl. 12 Haagskeho dohovoru ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa. Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím. Ak justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu má dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu, môže zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa.

45. Podľa čl. 13 Haagskeho dohovoru bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyzrelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory. Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

IV.2. Posúdenie veci samej:

46. V posudzovanej veci krajský súd uznal, že premiestnenie maloletých z krajiny ich obvyklého pobytu vo Veľkej Británii bolo nezákonné v zmysle čl. 3 Haagskeho dohovoru, žiadosti sťažovateľa o navrátenie jeho detí nebolo vyhovené z dôvodu, že návrat by ich vystavil fyzickej a psychickej ujme v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru. V zmysle judikatúry ESĽP toto opatrenie predstavuje zásah do práva sťažovateľa na rešpektovanie rodinného života (pozri tiež Iosub Caras, už citovaný, § 30, resp. Karrer, už citovaný, § 42).

47. V tomto prípade možno konštatovať, že zásah bol vykonaný na základe zákona, a to konkrétne čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, a sledoval legitímny cieľ ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa, pričom je potrebné posúdiť, akým spôsobom nazeral na ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa krajský súd, či sú jeho závery dostatočne odôvodnené, zodpovedajú už uvedeným východiskám a či došlo k efektívnej ochrane najlepšieho záujmu dieťaťa.

48. Oba sudy (okresný súd aj krajský súd, pozn.) posudzovali dve alternatívne možnosti navrátenia detí do krajiny ich obvyklého pobytu, a to 1. spoločne s matkou a 2. bez prítomnosti matky. V prípade návratu bez matky krajský súd uzavrel, že vzhľadom na vek detí a úlohu matky v ich živote ako primárnej vzťahovej osoby im návrat do krajiny obvyklého pobytu spôsobí výraznú citovú ujmu. Matka je s nimi prítomná počas ich pobytu na Slovensku, ďalšia zmena prostredia by nebola v ich najlepšom záujme. Okrem toho krajský súd vzal do úvahy aj novovytvorený súrodenecký vzťah medzi maloletými deťmi a ich bratom, ktorý sa narodil už počas pobytu na Slovensku.

49. K uvedeným záverom ústavný súd uvádza, že maloleté deti mali v čase rozhodovania krajského súdu 10 a 6 rokov, nešlo teda o maloleté deti odkázané výlučne na opateru matky, ale o deti navštevujúce školské zariadenie, u ktorých možno predpokladať určitú mieru samostatnosti. Argument o vytvorení nového stabilného prostredia, ktoré nie je vhodné opätovne narúšať, z pohľadu ústavného súdu legitimizuje protiprávne konanie matky, ktorá tento stav sama navodila. Akceptovaním uvedeného by došlo k popretiu významu a účelu návratového konania. V tomto type konania sa nemá skúmať otázka úpravy rodičovských práv a povinností, ale má sa posúdiť, ak bolo konštatované neoprávnené premiestnenie dieťaťa, či jeho návrat nespôsobí vážnu ujmu maloletým

deťom. K súrodeneckému vzťahu je potrebné uviesť, že tento má nepochybne obohacujúci charakter pre obe maloleté deti, avšak nariadenie premiestnenia maloletých neznamená zánik tohto vzťahu. Okrem toho je potrebné zohľadniť, že v čase rozhodovania krajského súdu mal novonarodený súrodenec 6 mesiacov. V tomto veku je pre neho najdôležitejšou vzťahovou osobou matka, súrodenci sú len podporným elementom. V tejto súvislosti nemožno opomenúť, že matka starajúca sa o takéto dieťa mu musí venovať viac pozornosti, čo nevyhnutne znamená, že so starostlivosťou a s výchovou maloletých jej musí pomáhať tretia osoba. Maloletí ale nemusia byť odkázaní na výchovu a starostlivosť tretej osoby, ak je k dispozícii sťažovateľ ako otec, ktorý podľa svojich slov bol tzv. „prítomným“ rodičom starajúcim sa o deti na dennej báze, čo bolo potvrdené aj vyjadreniami maloletých v konaní.

50. Na druhej strane nariadenie návratu detí bez matky by znamenalo, že deti budú rozvíjať iba bezprostredný vzťah so sťažovateľom a matka sa ocitne v terajšej pozícii sťažovateľa, čo nemožno hodnotiť ako prijateľné riešenie s ohľadom na najlepší záujem detí. Uvedené by zároveň len prehĺbilo rodičovský konflikt, čo rovnako nie je účelom návratového konania. Z ústavnej sťažnosti vyplynulo, že rodičia zatiaľ nemajú upravené rodičovské práva a povinnosti, preto obaja majú právo a povinnosť participovať na výchove svojich maloletých detí, toto oprávnenie by nariadením návratu detí bez matky v situácii, ak sa táto stará o šesťmesačné dieťa, teda nie je tu predpoklad, že by bola schopná cestovať za maloletými na pravidelnej báze, bolo fakticky pre matku vylúčené, maloletí by tak boli ukrátení o prítomnosť matky, čo nemožno hodnotiť ako žiaduce.

51. Z uvedeného vyplýva, že aj podľa ústavného súdu je nariadenie návratu maloletých v ich najlepšom záujme, ak ich bude sprevádzať aj ich matka.

52. K tejto alternatíve, teda nariadeniu návratu spoločne s matkou maloletých, krajský súd uviedol, že jej návrat s ohľadom na možnosti legalizácie jej pobytu vo Veľkej Británii, ako aj uzatvorenie nájomnej zmluvy nie je prakticky možné, resp. nie je jasné, za akých podmienok by to bolo možné. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na rozsudok ESLP X proti Českej republike č. 64886/19 z 30. apríla 2023, z ktorého vyplynulo, že vnútroštátny súd nariaďujúci navrátenie maloletého dieťaťa s cieľom rozptýliť obavy matky týkajúce sa bytovej situácie a skoršieho správania otca nariadil otcovi zabezpečiť matke a jej dcére vhodné samostatné bývanie, čím si vnútroštátny súd splnil povinnosť prijať hmatateľné ochranné opatrenia. Tým, že otcovi uložil ďalšie opatrenia zamerané na bezproblémový návrat dieťaťa, urobil tiež vhodné opatrenia na ochranu jeho najlepšieho záujmu pri návrate.

53. Z pohľadu ústavného súdu bolo úlohou krajského súdu nájsť riešenie aj v súčinnosti so sťažovateľom, aby sa matka mohla bezpečne vrátiť do krajiny obvyklého pobytu detí. Reálne riziko pomenované krajským súdom, spočívajúce v ekonomickej závislosti matky od sťažovateľa bolo založené na pochybnostiach o možnostiach návratu matky, a nie na konkrétnych záveroch. Ústavný súd nepopiera, že matka sa ocitla v zraniteľnej pozícii, keď bola vo vysokom štádiu tehotenstva a momentálne sa stará o malé dieťa, avšak nebolo preukázané, že túto starostlivosť nemôže z vážnych dôvodov realizovať aj vo Veľkej Británii aspoň na čas, kým sa nerozhodne v otázke starostlivosti o deti. Konštatovanie krajského súdu, že ťaživé sociálne a ekonomické podmienky matky maloletých detí majú priamy dopad na tri maloleté deti a sú dôvodom na nenariadenie návratu maloletých, kontrastuje s návrhom sťažovateľa, ktorý ponúkol matke

možnosť bývania, možnosť poberania mesačnej renty a uvádza, že v rámci majetkového vypořádania má matka k dispozícii značnú finančnú hotovosť, k čomu krajský súd konštatoval, že toto ostalo len v rovine návrhu bez hlbšieho skúmania podmienok uskutočnenia tohto návrhu aj v súčinnosti s matkou.

54. Z pohľadu ústavného súdu rovnako nebola náležite posúdená otázka možnosti legálneho pobytu matky vo Veľkej Británii. Bolo nesporné, že matka maloletých môže vo Veľkej Británii zotrvať v rámci turistických víz 6 mesiacov, čo je nepochybne dlhá doba, počas ktorej je aj v záujme matky podniknúť kroky na riešenie rodičovského konfliktu, pričom návratom detí sa nerieši otázka výkonu rodičovských práv, t. j. kde, s kým a za akých podmienok budú deti žiť. Je potrebné pripomenúť, že na odchod detí z krajiny ich obvyklého pobytu sa vyžaduje súhlas oboch rodičov, v prípade ich nezhôd túto otázku posúdi súd.

55. V tomto kontexte hrozbu reálneho rizika, ako ho popísal krajský súd, ústavný súd nehodnotí ako reálne, ale iba potenciálne riziko týkajúce sa najmä obdobia po uplynutí základnej šesťmesačnej doby, otázka bývania rovnako nie je *a priori* neriešiteľná.

56. Z pohľadu najlepšieho záujmu dieťaťa je potrebné uviesť, že návrat detí by nebol spojený s reálnym rizikom, ak by sťažovateľ a rovnako aj matka na základe vzájomného finančného vypořádania dospeli ku konsenzu, je zrejmé, že obaja majú potenciál mať k dispozícii dostatočné finančné prostriedky na zabezpečenie starostlivosti o maloletých. Hrozba návratu maloletých nespočíva ani v prípadnej škodlivosti vzájomných rodinných väzieb medzi nimi a sťažovateľom, v konaní nebolo preukázané, že by sťažovateľ mal negatívny vplyv na maloleté deti.

57. Pritom ESLP formuloval, že ujma uvedená v čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru nemôže vzniknúť výlučne z odlúčenia od rodiča, ktorý bol zodpovedný za neoprávnené premiestnenie alebo zadržanie. Toto odlúčenie, akokoľvek náročné pre dieťa, by automaticky nespĺňalo test vážneho rizika (pozri G.S. proti Gruzínsku, č. 2361/13, § 56, 21. 7. 2015).

58. Z pohľadu ústavného súdu je potrebné vyriešiť, za akých podmienok je možný pobyt matky vo Veľkej Británii aj s ohľadom na možnosti sťažovateľa, prípadne zisťovať, aké sú požiadavky matky na finančné vyrovnanie. Veľká Británia vo všeobecnosti nie je krajinou, kde by starostlivosť o malé dieťa bola spojená s neprimeraným rizikom, matka tam napokon žila s maloletými, dokonca aj pracovala.

59. Výnimka v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru by mohla byť splnená, ak by matka nemala žiadny prístup na územie Veľkej Británie (pozri Maumousseau, už citovaný, § 74) alebo by po návrate čelila trestným sankciám (pozri *a contrario* Neullinger, už citovaný, § 149 a § 150).

60. Ujma, ktorú deti momentálne zažívajú, spočíva jednak v odlúčení od ich otca ako sťažovateľa, ako aj v obmedzených možnostiach realizovania práva styku s nimi. Sťažovateľ, matka a maloleté deti mali vytvorené spoločné zázemie, aj keď u nich dochádzalo k častejšej zmene miesta pobytu, podstatným je, že pre maloletých boli oporou matka spoločne s otcom. Ak krajský súd uviedol, že ďalšia zmena pomerov už nie je v záujme detí, je potrebné si uvedomiť, že najväčšou zmenou je pre maloletých náhla absencia sťažovateľovej prítomnosti a roztrhnutie ich rodinného zázemia. Aj keď rodičia spoločne už nedokážu žiť, je ich povinnosťou zabezpečiť, aby ich maloleté deti touto zmenou trpeli čo najmenej. V tomto kontexte je omnoho závažnejšou ujmou zotrvanie maloletých bez aktívnej prítomnosti otca len s matkou, ako ich návrat do Veľkej Británie spoločne s matkou

a jej novonarodeným dieťaťom. Táto ujma je teda natoľko závažná, že je potrebné zohľadniť reálne možnosti dočasného pobytu matky vo Veľkej Británii aj napriek jej nesúhlasu vrátiť sa do tejto krajiny. Nemožno opomenúť ani skutočnosť, že nesúhlas matky s návratom spoločne s maloletými deťmi, ktorý by nespočíval v reálnej hrozbe pre maloletých, môže viesť až k možnosti prehodnotenia, či nie je v záujme maloletých detí, aby boli navrátené do krajiny obvyklého pobytu bez stálej prítomnosti matky. Nespolupracujúci rodič, ktorý nie je ochotný rešpektovať rodičovské práva druhého rodiča, ale jeho snahou je mu v jeho rodičovských právach brániť, z pohľadu ústavného súdu nekoná v najlepšom záujme dieťaťa.

61. Ústavný súd poukazuje aj na rozhodnutie EŠLP K. J. proti Poľsku č. 30813/14 z 1. marca 2016, v ktorom sa riešila alternatíva návratu maloletého dieťaťa spoločne s matkou, ktorá sa nechcela vrátiť do Veľkej Británie. Iba nesúhlas matky s návratom v konkrétnom prípade nebol posúdený ako dôvod na aplikáciu výnimky podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru.

62. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na názor prezentovaný sudcom MacDonaldom v Bulletinе sudcov o medzinárodnej ochrane detí č. XXIII v príspevku Výnimky podľa článku 13 – Návrat a najlepší záujem dieťaťa v jurisdikcii Anglicka a Walesu: „Ak sa obhajoba podľa článku 13(i)(b) údajne zakladá na obavách žalovanej matky z návratu s dieťaťom, ktoré nie sú založené na objektívnom riziku pre ňu, ale napriek tomu sú takej intenzity, že je pravdepodobné, že v prípade návratu dôjde k destabilizácii jej rodičovstva do bodu, keď by sa situácia pre dieťa stala neúnosnou, súd sa na takéto tvrdenie bude pozeráť veľmi kriticky a bude sa okrem iného pýtať, či tieto obavy možno rozptýliť. V zásade sa však takéto obavy môžu zakladať na obhajobe podľa článku 13(i)(b).“

63. Možno akceptovať komplikovanosť situácie matky, avšak rozvodom manželstva a následným opustením krajiny sama stratila výhodu legálneho dlhodobého pobytu vo Veľkej Británii. Táto okolnosť jej v tomto prípade nemôže slúžiť ako dôvod, pre ktorý by bol jej návrat spojený so vznikom neznesiteľnej ujmy maloletých detí, pričom z pohľadu ústavného súdu možnosti ďalšieho pobytu matky na území Veľkej Británie (po uplynutí 6-mesačnej doby) by mali byť zohľadňované v konaní o úprave ich rodičovských práv a povinností s ohľadom na najlepší záujem detí.

64. Možno súhlasiť so sťažovateľom, že narodenie ďalšieho dieťaťa matke nemôže byť dôvodom, pre ktorý by mali byť sťažovateľovi obmedzené rodičovské práva a povinnosti k deťom, tým, že sa nenariadi ich návrat. Je pravdou, že novonarodené dieťa matky nie je účastníkom tohto konania, avšak pri zohľadňovaní možnosti návratu matky je potrebné prihliadať aj na túto okolnosť, pričom návrat matky spoločne s jej všetkými maloletými deťmi nie je z pohľadu ústavného súdu v napadnutom uznesení dostatočne zvážený, pričom táto možnosť sa primárne nejaví ako nemožnou, resp. neuskutočniteľnou. K vyjadreniam sťažovateľa o nutnosti skúmať, komu prináležia rodičovské práva k súrodencovi maloletých, ktorý bol podľa jeho slov splodený vo Veľkej Británii, čo naznačuje, že jeho otec by mal byť usadený v tejto krajine, ústavný súd považuje za vhodné vykonať dokazovanie na okolnosti otcovstva novonarodeného dieťaťa, prípadne zistiť, či sa vo vzťahu k nemu vedie konanie o úpravu rodičovských práv a povinností, ktoré by mohlo mať vplyv na prejednávanú vec, keďže ide o dieťa, ktoré vyžaduje maximálnu prítomnosť matky a pri riešení otázky pobytu matky, hoci aj dočasného charakteru, je na mieste zistiť aj tieto skutočnosti.

65. Ak sa sťažovateľ a matka detí ešte ako rodina rozhodli usadiť vo Veľkej Británii, je legitímne, aby rodičia rešpektovali konzekvencie plynúce z tohto rozhodnutia, čo znamená aj nutnosť podriaďiť sa jurisdikcii tejto krajiny v otázke rodičovských práv a povinností, pričom navrátenie do tejto krajiny neznamená, že tu musí matka trvalo žiť. Ako už bolo uvedené, otázku starostlivosti o deti, ako aj otázku, v akej krajine a za akých podmienok budú ďalej deti žiť, majú vyriešiť primárne rodičia spoločne, ak sami nedokážu nájsť riešenie, o tejto otázke rozhodne súd. Uvedené svedčí o osobnej zrelosti oboch rodičov a zároveň dáva pozitívny príklad maloletým deťom k otázke riešenia konfliktov zákonnou cestou. Opätovne ústavný súd zdôrazňuje, že postoj rodiča, ktorý považuje svoju rodičovskú úlohu za dôležitejšiu na úkor druhého rodiča, nemožno hodnotiť ako v najlepšom záujme dieťaťa.

66. Okrem toho je vhodné poukázať aj na pomerne protirečivý záver krajského súdu, ktorý uznal Veľkú Britániu za krajinu obvyklého pobytu maloletých, avšak na druhej strane uviedol, že tam rodičia s maloletými deťmi žili spoločne len 11 mesiacov a nemali tam vytvorené sociálne ani iné väzby a k tejto krajine boli viazaní iba pracovnou zmluvou sťažovateľa, na čo krajský súd prihliadal. Je potrebné pripomenúť, že Veľká Británia je krajinou obvyklého pobytu najmä z dôvodu, že ide o krajinu, kde deti naposledy žili na základe dohody oboch rodičov, ktorým obom patrí výkon ich rodičovských práv, teda aj právo určovať, kde budú deti žiť. Pritom platí, že vo Veľkej Británii stále prebieha konanie o rodičovských právach a povinnostiach k maloletým deťom. Je neprehliadnuteľné, že matka deti premiestnila na Slovensko sama na základe vlastného uváženia bez súhlasu sťažovateľa ako otca oboch maloletých a sama rozhodla, že tu s nimi bude žiť.

67. K názoru krajského súdu o tom, že sťažovateľ môže opätovne zmeniť miesto výkonu svojej práce, ako to bolo v minulosti, je potrebné pripomenúť, že aj napriek tomu, ak by k takémuto konaniu zo strany sťažovateľa došlo, krajinou obvyklého pobytu je krajina, kde deti naposledy žili na základe dohody rodičov, ktorí, ako už bolo raz uvedené, obaja disponujú rodičovskými právami a povinnosťami k maloletým deťom. Účelom a zmyslom Haagskeho dohovoru je pritom myšlienka, že o deťoch majú rozhodovať súdy, ktorých jurisdikcia sa odvíja od obvyklého pobytu dieťaťa, t. j. pobytu určeného v súlade so zákonom, a nie súdy iného štátu, ktorý bol jednostranne zvolený rodičom, ktorý dieťa neoprávnene uniesol (porov. BURDOVÁ, K. *Občianskoprávne aspekty medzinárodných únosov detí*. 1. vydanie. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016. s. 55.).

68. Poukázanie matky na osoby, ktoré jej pomáhajú po sociálnej, rodinnej a ekonomickej stránke, nemôže svedčiť o tom, že je v najlepšom záujme maloletých detí, aby ich neoprávnené premiestnenie bolo legalizované. Je potrebné pripomenúť, že až do času neoprávneného premiestnenia to bol aj sťažovateľ, ktorý zabezpečoval starostlivosť o deti, aj zo správ britskej sociálnej služby, ako aj zo správ kolízneho opatrovníka vyplynulo, že sťažovateľ sa o deti staral, tie k nemu mali vytvorený vzťah, okrem toho mu prináležia rovnaké rodičovské práva ako matke, preto nie je na mieste, aby sa na starostlivosti a výchove detí podieľali iné, tretie osoby, hoci majúce k deťom aj príbuzenský vzťah, ak výkon rodičovských práv patrí rovnako matke a sťažovateľovi.

69. Zo zistených skutkových okolností je možné vyvodiť, že napätá atmosféra, ktorá predchádzala odchodu matky s maloletými, bola vyústením rodičovského konfliktu, ktorý trval už dlhší čas. Je otázne, či sťažovateľ v tejto situácii konal v súlade s najlepším záujmom detí inštaláciou kamier do rodinného domu a blokovaním prístupu matke k spoločným financiám, avšak ako adekvátnu

reakciu na tieto okolnosti nemožno označiť premiestnenie detí bez jeho súhlasu na Slovensko. V tomto ohľade tu možno badať, že obaja rodičia nie sú schopní vlastný konflikt riešiť adekvátne, ale vzájomné antipatie prechádzajú aj do ich úloh rodičov detí.

70. V tomto kontexte z pohľadu ústavného súdu možno akceptovať záver krajského súdu, že nie je žiaduce, aby sa matka vrátila do spoločnej domácnosti so sťažovateľom s ohľadom na to, že ich vzťah je ukončený a ich spoločné spolužitie bolo zdrojom napätia a hádok, matka sa dokonca obrátila na políciu, pričom toto možno označiť za konflikt rodičov spojený s ich rozchodom, nebol preukázaný prípadný negatívny vplyv sťažovateľa na maloletých, resp. dlhodobé nevhodné správanie k matke. Sťažovateľ ponúkol matke možnosť samostatného bývania, ktorú krajský súd predčasne odmietol vyjadrením pochybností o uzatvorení nájomnej zmluvy.

71. Pre naplnenie zmyslu a účelu Haagskeho dohovoru je teda potrebné, aby všeobecný súd konajúci vo veci prijal prijateľné opatrenia na ochranu maloletých, ktorých súčasťou je dôsledné zváženie možnosti návratu matky spoločne so všetkými jej deťmi. Ak by nedošlo k ich splneniu, resp. by ich sťažovateľ bez ďalšieho nerešpektoval, nemožno akceptovať zachovanie ochrany najlepšieho záujmu detí a návrat maloletých by sa teda neuskutočnil, opodstatnenosť nesplnenia nariadených opatrení by mohla byť predmetom vykonávacieho konania. Okrem toho je na mieste zistiť aj stav konania o úprave rodičovských práv a povinností k maloletým prebiehajúceho vo Veľkej Británii.

72. Možno uzavrieť, že záver krajského súdu o reálne hroziacom riziku, ktoré je spojené s návratom matky do krajiny obvyklého pobytu, spočívajúcom v nemožnosti zabezpečenia si bývania a hrozacej ekonomickej závislosti od sťažovateľa, čím malo dôjsť k naplneniu výnimky podľa čl. 13 Haagskeho dohovoru, možno označiť za predčasný, nezohľadňujúci návrhy a možnosti sťažovateľa, a teda aj nedostatočne odôvodnený. Prihliadnuc na povahu návratového konania ako mimosporového konania, v ktorom sa uplatňuje vyšetrovacia zásada, mal krajský súd skúmať reálnosť návrhu sťažovateľa týkajúceho sa finančných kompenzácií matke, resp. mal rodičov maloletých viesť k dialógu týkajúcemu sa možnosti návratu matky a ponúknutia primeraných garancií zo strany sťažovateľa, aby sa táto neocitla v ťaživej socioeconomickej situácii.

73. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením, ktorým krajský súd nenariadil návrat maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu, bolo porušené právo sťažovateľa na ochranu rodinného života, a to v jeho procesnej stránke v dôsledku predčasného a nedostatočne zdôvodneného záveru krajského súdu o existencii výnimky v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, ako aj v jeho hmotnoprávnej časti, keď sťažovateľ už rok nemôže realizovať svoje rodičovské práva a povinnosti k maloletým deťom v plnom rozsahu podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru, pričom napadnuté uznesenie krajského súdu len prehĺbilo toto obmedzenie (výrok 1). Uvedené konštatovanie svedčí aj o porušení jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy.

74. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2).

75. Počas konania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa došlo k zmene § 3 ods. 5 písm. a) CMP, v zmysle ktorého na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu vo veciach podľa prvej hlavy (konanie o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní) a tretej hlavy druhej časti, tretej časti a štvrtej časti vydanému okresným súdom so sídlom v obvode Krajského súdu v Banskej Bystrici a Krajského súdu v Trenčíne je príslušný Krajský súd v Žiline.

76. V zmysle § 396b CMP konania začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 sa dokončia na súdoch vecne a miestne príslušných podľa predpisov účinných do 31. mája 2023; to neplatí, ak podľa osobitného predpisu výkon súdnictva prechádza z vecne a miestne príslušného súdu na iný súd.

77. Keďže ústavný súd vracia vec na nové rozhodnutie o odvolaní, vychádzajúc z princípu okamžitej aplikability procesných noriem, platí, že na rozhodovanie o odvolaní v návratových konaniach je funkčne príslušný Krajský súd v Žiline, ktorému sa vec vracia na ďalšie konanie. Krajský súd v Žiline je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V. Trovy konania

78. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 442,38 eur. Pokiaľ ide o priznanú výšku nároku, bol viazaný návrhom sťažovateľa, inak by mu patril nárok na náhradu trov konania v sume 663,57 eur.

79. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je vo výške 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 12,52 eur.

80. Keďže porušovateľom základných práv sťažovateľa je krajský súd, tento je povinný priznanú náhradu trov právneho zastúpenia uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 3).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. júna 2023

**Miroslav Duriš
predseda senátu**